

Statenbrief

Aan Provinciale Staten

Onderwerp	Aanpak natuurbrandbeheersing Utrechtse Heuvelrug
Datum	8 juli 2025
Documentnummer	UTSP-1081408815-17387
Van	Annet van Biezen
Telefoonnummer	+31627064771
E-mailadres	annet.van.biezen@provincie-utrecht.nl
Domein/opgave	LLO
Team	PL2/Strategisch Bosbeleid
Portefeuillehouder	Sterk
Bijlagen	1. Managementsamenvatting rapport Hoofdcompartimentering; 2. Rapport Hoofdcompartimentering; 3. Kaart met de beoogde hoofdcompartimentering en gebiedsgericht aan te pakken risicogebieden.

Geachte leden van Provinciale Staten,

Essentie / samenvatting:

Met de recente natuurbranden in Nederland, in de afgelopen maanden (waaronder die bij Ede, op 3 april jl. en die bij Austerlitz op 4 juli jl.), is weer duidelijk geworden hoe urgent het is om het risico op een onbeheersbare natuurbrand te beperken door preventieve maatregelen. In de provincie Utrecht speelt het risico op natuurbranden vooral op de Utrechtse Heuvelrug, na de Veluwe het één na grootste aaneengesloten bos- en heidegebied van Nederland. Kenmerkend voor het gebied is de grote verwevenheid tussen natuur en gebruiksfuncties zoals wonen, zorg, recreatie en dergelijke.

Met deze brief wordt u op de hoogte gebracht van de landelijke ontwikkelingen op het gebied van natuurbrandbeheersing en de stand van zaken van de gezamenlijke aanpak natuurbrandbeheersing op de Utrechtse Heuvelrug. We krijgen steeds meer zicht op de preventieve maatregelen die nodig zijn om tot een brandveiligere situatie te komen op de Utrechtse Heuvelrug. Om daadwerkelijk tot uitvoering van het gehele pakket aan noodzakelijke maatregelen te komen, is de volgende stap om voldoende capaciteit en financiële middelen beschikbaar te krijgen en de governance goed te organiseren. Dit alles vergt nog de nodige inspanning van alle betrokken partijen. In de tussentijd doen partijen hun uiterste best om met het geld dat al wel beschikbaar is en de huidige capaciteit de reeds ingezette sporen door te zetten (zie verderop in deze brief).

Inleiding:

Met de recente natuurbranden in Nederland, dit voorjaar (waaronder die bij Ede, op 3 april jl.), is weer duidelijk geworden hoe belangrijk het is om het risico op een onbeheersbare natuurbrand te beperken door preventieve maatregelen.

In maart vorig jaar hebben we u via een Statenbrief geïnformeerd over de voorlopige rolbepaling van en activiteiten binnen de provincie op het gebied van natuurbrandbeheersing ([Statenbrief dd. 19-03-2024, kenmerk UTSP-1081408815-8113](#)). We hebben u daarmee op de hoogte gebracht van onze keuze om (vooral nog) actief te participeren in een gezamenlijke aanpak natuurbrandbeheersing voor de Utrechtse

Heuvelrug, hoewel we als provincie (nog) geen formele rol bij natuurbrandpreventie hebben. Vervolgens is de Statencommissie Ruimte, Groen en Water op 15 mei 2024, in een infosessie, uitgebreid hierover geïnformeerd. We zijn nu ruim een jaar verder en met deze brief willen we u een beeld geven van de activiteiten in de afgelopen periode en de stand van zaken op dit moment. We weten immers dat door klimaatverandering langere, droge periodes vaker voor zullen komen. Vandaar dat er ook bij het Rijk steeds meer aandacht voor natuurbrand is en het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) de coördinerende rol op dit thema, voor zover het gaat om risicobeheersing (denk aan preventie en mitigatie), heeft opgepakt. Het ministerie van Justitie en Veiligheid (J en V) heeft de verantwoordelijkheid voor de bestrijding en crisisbeheersing.

In de provincie Utrecht speelt het risico op natuurbranden vooral op de Utrechtse Heuvelrug, het op één na grootste aaneengesloten bos- en heidegebied van Nederland (na de Veluwe). Kenmerkend voor het gebied is de grote verwevenheid tussen natuur en gebruiksfuncties zoals wonen, zorg, recreatie en dergelijke. In het vervolg van deze brief wordt eerst ingegaan op de landelijke ontwikkelingen en daarna ingezoomd op de gezamenlijke aanpak op de Utrechtse Heuvelrug. De bijdrage vanuit de provincie aan deze gezamenlijke aanpak valt momenteel onder het programma Strategisch Bosbeleid.

Landelijke ontwikkelingen

Zoals in de Statenbrief dd. 19 maart 2024 aan de orde kwam, is er bij natuurbrandrisicobeheersing sprake van een diffuse verantwoordelijkheidsverdeling, waarbij preventieve maatregelen over het algemeen alleen tot stand kunnen komen op basis van vrijwillige medewerking van veel verschillende partijen. Er is wettelijk ook niet bepaald welke partij “de knoop kan doorhakken” wanneer verschillende belangen tegen elkaar moeten worden afgewogen. En de provincies hebben binnen het thema natuurbrandrisicobeheersing (nog) geen formele rol. Het ministerie van LVVN pleit daarom al langer voor het versterken van natuurbrandbeheersing door een integrale aanpak en een goed functionerend stelsel van natuurbrandpreventie en -mitigatie, met een heldere verantwoordelijkheidsverdeling, en ziet daarbij een regierol voor de provincies weggelegd.

In dat licht vond in mei 2024 een breed Bestuurlijk Overleg Natuurbrandbeheersing plaats, onder voorzitterschap van (toen nog) de Minister voor Natuur en Stikstof, met het ministerie van Justitie en Veiligheid, het Veiligheidsberaad, de Kring van commissarissen van de Koning, het Interprovinciaal Overleg (IPO), de Vereniging Nederlands Gemeenten (VNG), de Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren (VBNE), de Unie van Bosgroepen, Rijkswaterstaat en het KNMI. Hier is afgesproken dat partijen toewerken naar een nationaal convenant natuurbrandbeheersing, waarin taken, verantwoordelijkheden en commitment van de verschillende partijen worden vastgelegd (huidige planning: convenant klaar voor bestuurlijke bespreking: najaar 2025; beoogde ondertekening: voorjaar 2026). Parallel daaraan zal een oriëntatie op een mogelijk wetgevingstraject worden gestart.

Voorts gaf de Minister van Natuur en Stikstof aan dat ze, verdeeld over de jaren 2024 t/m 2029, € 70 mln beschikbaar stelt, onder meer bedoeld voor een op te zetten Nationaal Expertisecentrum voor Natuurbrandbeheersing, ondersteuning van provincies om een regierol op provinciaal niveau te vervullen en financiering van concrete preventieve maatregelen. Ze heeft de Tweede Kamer hierover op 13 juni 2024 geïnformeerd.¹

De nieuwe Staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) heeft dit beleid van zijn voorganger overgenomen en de € 70 mln aan extra middelen, via het vaststellen van de bij de Voorjaarsnota behorende begroting, op 2 juli 2024 vastgelegd. Circa € 30 mln hiervan is bedoeld voor concrete preventieve maatregelen. Het ministerie is in gesprek met natuurorganisaties/terreineigenaren over de financiering van preventieve natuurbrandmaatregelen. De subsidieverlening zal naar verwachting het komende halfjaar steeds meer vorm krijgen. De provincies denken hierover mee.

Aangezien er in 2024 al geld beschikbaar was, zijn de provincies in de zomer van 2024 door LVVN in de gelegenheid gesteld om een verzoek in te dienen voor financiële ondersteuning. Desgevraagd heeft de

¹ [Extra inzet op natuurbrandbeheersing | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl](#)

provincie Utrecht via een Decentralisatie-uitkering een financiële bijdrage van € 450.000 ontvangen om de gezamenlijk aanpak voor de Utrechtse Heuvelrug actief voort te kunnen zetten (zowel voor proces als maatregelen inzetbaar). De Staatssecretaris heeft de Tweede Kamer op 15 oktober 2024 over de investeringen geïnformeerd.²

Gezamenlijke aanpak voor de Utrechtse Heuvelrug

In het afgelopen jaar is de samenwerking tussen de provincie, Veiligheidsregio Utrecht (VRU), de negen natuurbrand gemeenten en natuurterrein eigenaren op de Utrechtse Heuvelrug geïntensiveerd. De urgentie van en gezamenlijke verantwoordelijkheid voor natuurbrandbeheersing wordt door al deze partijen, die samen de Stuurgroep Natuurbrandbeheersing i.o. vormen, onderkend. Deze Stuurgroep wordt voorgezeten door de burgemeester van de gemeente Utrechtse Heuvelrug, als bestuurlijk ambassadeur natuurbrand van de VRU en vertegenwoordiger van de negen natuurbrandgemeenten. In de Stuurgroep zijn de provincie Utrecht, de VRU, de gemeenten, Staatsbosbeheer, Utrechts Landschap, Natuurmonumenten en het Utrechts Particulier Grondbezit bestuurlijk vertegenwoordigd.

Het wordt steeds inzichtelijker welke maatregelen nodig zijn om de Utrechtse Heuvelrug natuurbrandveiliger te maken. Tegelijkertijd wordt helder dat dit helaas niet “van vandaag op morgen” geregeld is. Sommige maatregelen kunnen op korte termijn al genomen worden, voor andere maatregelen is meer tijd nodig. Denk bijvoorbeeld aan het inbrengen van andere boomsoorten in bestaand bos; dit kan alleen geleidelijk gebeuren en het kost dan al gauw 10 tot 15 jaar voordat het helemaal klaar is.

Governance

Ook de samenhang tussen de verschillende sporen (zie hierna) wordt steeds duidelijker. Het gaat uiteindelijk om een totaalpakket aan preventieve maatregelen voor dit gebied, dat samen met een effectieve natuurbrand*bestrijding*, moet zorgen voor een goede balans tussen veiligheid, natuurwaarden en gebruiksfuncties. Er is inzet door veel verschillende partijen nodig; daarbij gaat het ook om organisaties die niet vertegenwoordigd zijn in de Stuurgroep, denk o.m. aan ondernemers, zorginstellingen en vele verschillende eigenaren op wiens grond maatregelen aan de vegetatie nodig zijn. Op dit moment gebeurt alles op vrijwillige basis. Dat maakt het complex. Daarom zoeken de partijen in de Stuurgroep de komende tijd naar de meest optimale governance voor een effectieve uitvoering van het benodigde maatregelpakket in de komende jaren, gepaard gaand met een heldere verantwoordelijkheidsverdeling tussen partijen. Daarbij is het ook van belang dat op landelijk niveau (in een convenant) de rollen en verantwoordelijkheden van de verschillende partijen worden verhelderd en afgesproken.

Tegelijkertijd is het belangrijk voortgang te houden op de drie sporen, die in 2024 zijn ingezet. Zoals ook in de Statenbrief dd. 19 maart 2024 vermeld, gaat het om:

1. Hoofdcompartimentering Utrechtse Heuvelrug, vooralsnog³ getrokken door de provincie;
2. Gebiedsgerichte aanpak specifieke risicogebieden binnen de Utrechtse Heuvelrug, vooralsnog⁴ getrokken door de VRU/gemeenten;
3. Versterken van de maatschappelijke veerkracht, o.m. door gerichte risicocommunicatie, vooralsnog⁵ getrokken door de VRU/gemeenten.

In het vervolg van deze brief wordt de stand van zaken voor deze drie sporen toegelicht.

² [Kamerbrief over investeren in de preventie en mitigatie van natuurbranden | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#)

³ “Vooralsnog”, omdat de governance voor de gezamenlijke aanpak in de komende jaren nog niet is bepaald.

⁴ Idem.

⁵ Idem.

Hoofdcompartimentering Utrechtse Heuvelrug

Het doel van compartimentering is het beheersbaar houden van een natuurbrand doordat een brand, idealiter, op de compartimentsgrenzen kan worden afgeremd of gestopt (al of niet met brandweeroptreden). Er is opdracht gegeven aan een extern bureau om te verkennen of en zo ja, hoe de grote infrastructuurlijnen op de Utrechtse Heuvelrug gebruikt kunnen worden als hoofdcompartimentsgrenzen. Deze opdracht is begin 2025 afgerond.

Het blijkt op de Utrechtse Heuvelrug goed mogelijk om tot een indeling in hoofdcompartimenten te komen, die begrensd worden door rijkswegen, provinciale wegen, enkele gemeentelijke wegen, spoorwegen en hoogspanningstracés. Er is daar een afgewogen voorstel voor gedaan, waarbij rekening is gehouden met o.m. natuur- en maatschappelijke waarden, aanwezige risicolocaties en uitvoerbaarheid.

In totaal gaat het om 182 km aan hoofdcompartimentsgrenzen, waarmee het gebied wordt opgedeeld in 29 compartimenten. Met remote sensing en veldwerk is de vegetatie op en langs die infrastructuur grenzen geanalyseerd. Daaruit blijkt grofweg dat 1/3 deel van die voorgestelde grenzen al functioneert en dat er op 2/3 deel van die grenzen maatregelen nodig zijn om deze (beter) te laten functioneren. De noodzakelijke inrichtingsmaatregelen zijn bepaald en via een GIS-systeem inzichtelijk gemaakt. Belangrijk om hierbij op te merken is dat er nergens grootschalige kap nodig is om tot een functionerende hoofdcompartimentering te komen. Ook ontstaat er bij het nemen van maatregelen naar verwachting weinig spanning met natuurwaarden. Het gaat vooral om heel gerichte uitkap van specifieke naaldbomen en daarnaast om nieuwe aanplant van loofbomen.

Een management samenvatting van het rapport en het rapport zelf zijn als bijlagen toegevoegd.

De partijen in de Stuurgroep hebben besloten zich in te spannen om relatief eenvoudige maatregelen op korte termijn tot uitvoering te brengen; de voorbereidingen daarvoor zijn gestart. Daarbij gaat het vooral om het verwijderen van opslag van naalddhout, "springers", "brandtrappen"⁶ en op sommige plekken om de aanplant van loofhout. Er zijn veel eigenaren nodig om deze maatregelen langs de infrastructuur uit te voeren en de realisatie vindt plaats op vrijwillige basis. Dat maakt het nog steeds een complex proces, waarbij gezocht moet worden naar de meest optimale manier om dit te faciliteren, financieren en vergund te krijgen. Daarnaast is geleidelijke omvorming van naalddhout naar loofhout nodig. Dit kost meer tijd, omdat zoveel mogelijk aansluiting gezocht wordt bij werkzaamheden in reguliere beheercycli.

In de in voorbereiding zijnde provinciale Omgevingsvisie zal worden opgenomen dat we er samen met de benodigde partners naar streven de hoofdcompartimentering op de Utrechtse Heuvelrug te realiseren.

Gebiedsgerichte aanpak risicogebieden binnen de Utrechtse Heuvelrug

De VRU heeft de 16 meest risicovolle gebieden op de Utrechtse Heuvelrug geïdentificeerd, waar sprake is van een gestapeld risico, bijvoorbeeld doordat meerdere kwetsbare functies, zoals zorginstellingen, campings of recreatieterreinen, in elkaars nabijheid liggen. Het is de bedoeling dat een gebiedsgerichte aanpak van deze gebieden fasegewijs wordt uitgerold, waarbij jaarlijks gestart wordt met een aantal nieuwe risicogebieden. Dit stelt betrokken partijen in staat om gefaseerd te leren, op te schalen en waar nodig bij te sturen. Een kaart met daarop de beoogde hoofdcompartimentering en gebiedsgericht aan te pakken risicogebieden is bijgevoegd als bijlage 3.

De aanpak is opgebouwd in drie fasen:

- *Fase 1 – Analyse en advies:* In deze fase wordt per gebied een eerste analyse uitgevoerd van de aard en omvang van het natuurbrandrisico, op basis van vegetatiestructuur, gebruiksfuncties en ontsluitbaarheid. Tevens wordt in kaart gebracht welke partijen betrokken zijn en, in samenspraak met

⁶ Verwijderen springers is: het verwijderen van een enkele boom of enkele bomen die verhoogd of zeer brandbaar zijn, om te voorkomen dat de brand overslaat (van boomkroon naar boomkroon).

Verwijderen van brandtrappen is: het verwijderen van laaghangende takken van naaldbomen, om te voorkomen dat de brand zich van de grond naar de boomkronen verplaatst.

hen, welke risico's als prioritair worden beschouwd en welke preventieve en mitigerende maatregelen denkbaar zijn.

- *Fase 2 – Duiding en haalbaarheid:* In deze fase worden per gebied de eerder geïdentificeerde maatregelen vertaald naar concrete uitvoeringsacties, zoals het creëren van brandwerende zones in de vegetatie, het verbeteren van vluchtroutes en ontsluitingsstructuur en het aanpassen van beheer op kritieke plekken. Daarbij wordt nadrukkelijk gekeken naar de samenhang met andere beleidsopgaven, zoals biodiversiteitsherstel, recreatief medegebruik en zorgcontinuïteit. Daarnaast wordt onderzocht hoe samenwerking tussen stakeholders kan worden vormgegeven, op welke manier afspraken kunnen worden geborgd in beleid en beheer en hoe monitoring ingericht kan worden. Tevens wordt verkend hoe de uitvoering kan worden gefaciliteerd en gefinancierd.
- *Fase 3 – Realiseren, beheren en evalueren:* In deze fase worden de maatregelen, voor zover mogelijk, daadwerkelijk uitgevoerd en wordt geborgd hoe beheer, onderhoud en monitoring plaatsvinden. Ook wordt bekeken hoe de geleerde lessen kunnen worden ingezet voor toepassing in andere gebieden.

Drie risicogebieden gestart in 2024, door naar fase 2

In 2024 is gestart met drie risicogebieden, als pilotgebieden. Voor de risicogebieden Kamp van Zeist (gemeenten Soest en Zeist) en Overberg (gemeente Utrechtse Heuvelrug) is fase 1 in 2024 afgerond. Risicogebied Berg en Bosch (gemeente De Bilt) is een half jaar vertraagd en heeft fase 1 in mei 2025 afgerond. In 2025 is fase 2 ingegaan voor deze risicogebieden. Omdat ook hier alles op basis van vrijwilligheid gerealiseerd wordt, vraagt dit om zorgvuldig procesmanagement, transparante communicatie en het bouwen aan vertrouwen en gezamenlijk eigenaarschap met alle betrokken stakeholders.

Binnen de gemeenten van de drie pilotlocaties zijn de burgemeesters aangesteld als coördinerend bestuurders. Omdat natuurbrandbeheersing een opgave is die meerdere domeinen raakt (van vergunningverlening, toezicht en handhaving tot ruimtelijke ordening en strategisch beleid), wordt er binnen deze gemeenten gewerkt aan het structureel beleggen van dit thema binnen de organisatie.

Vier nieuwe risicogebieden fase 1 opgestart in 2025

In 2025 is gestart met fase 1 voor vier nieuwe gebieden: Bosch en Duin (gemeente Zeist), Doorn-West (gemeente Utrechtse Heuvelrug), Gebied Henschotermeer (gemeenten Utrechtse Heuvelrug en Woudenberg) en Grebbeberg (gemeente Rhenen). De huidige planning is om begin 2026 op basis van de resultaten, per gebied te besluiten of en hoe een volgende fase wordt opgestart.

Versterken van de maatschappelijke veerkracht/risicocommunicatie

Dit jaar vindt er evenals vorig jaar een algemene publiekscampagne plaats, vanaf de start van het natuurbrandseizoen in maart, in nauwe samenwerking met de natuurbrandgemeenten. De publiekscampagne ligt in het verlengde en ter versterking van de landelijke campagne "Voorkomen van Vuur is jouw Natuur".⁷ vanuit Brandweer Nederland die in april 2025 gelanceerd is.

De publiekscampagne kent twee doelstellingen: bewustwording en waarschuwing. Bij het verhogen van de natuurbrandfase op de Utrechtse Heuvelrug wordt, via social media en de website van de VRU en gemeenten, extra aandacht besteed aan de gevaren.

Daarnaast vindt er op dit moment een inventarisatie plaats van de Groene Entrees en Toeristische Overstap Punten (TOP's) op de Utrechtse Heuvelrug, waar uniforme bebording geplaatst kan worden, die recreanten wijst op het risico van natuurbrand en hoe te handelen.

Naast de publiekscampagne en bebording worden recreatieondernemers en inwoners van de natuurbrandgemeenten voorgelicht over preventie. Eén van de voorbeelden hierbij is het veilig inrichten van de tuin ("Fire Wise").

⁷ [Voorkomen van Vuur is jouw Natuur - Brandweer](#)

Financiële consequenties:

Voor de voorbereiding van maatregelen en de concrete uitvoering van deze maatregelen is capaciteit en geld nodig. De capaciteit om de drie sporen te trekken is tot nu toe vooral door de provincie en de VRU geleverd. Daarnaast hebben gemeenten, terreinbeheerders en het UPG menskracht ingezet om de benodigde bijdragen daaraan te kunnen leveren. Bovendien zijn ook specifieke andere partijen in de drie pilotgebieden gebiedsgerichte aanpak betrokken.

Daarnaast komt fasegewijs steeds concreter in beeld hoeveel geld er nodig is voor concrete maatregelen.

Zoals hierboven vermeld, heeft de provincie in 2024 een financiële bijdrage van € 450.000 van LVVN ontvangen voor de gezamenlijke aanpak op de Utrechtse Heuvelrug. Dit geld is en wordt ingezet voor inhuur van externe expertise, capaciteit en risicocommunicatie (o.m. nieuwe bebording). Als er geld overblijft, kan dit ook ingezet worden voor het uitvoeren van de eerste concrete maatregelen.

Voor het uitvoeren van alle benodigde maatregelen op de Utrechtse Heuvelrug is de komende jaren beduidend meer geld nodig. We kijken hiervoor expliciet naar het ministerie van LVVN. Algemeen is bekend dat de landelijk beschikbare € 30 mln voor concrete maatregelen in de komende jaren onvoldoende is om in heel Nederland de noodzakelijke natuurbrandpreventieve maatregelen te nemen. Alleen al voor de hoofdcompartimentering op de Utrechtse Heuvelrug is de grove inschatting dat voor de gehele realisatie ca € 5 mln nodig is voor concrete eenmalige maatregelen. Met de verdere uitwerking van de drie sporen in de gezamenlijke aanpak wordt ook steeds beter inzichtelijk hoeveel geld er de komende jaren in totaal nodig is voor concrete maatregelen en de instandhouding daarvan op de Utrechtse Heuvelrug. We blijven hier dan ook over in gesprek met LVVN.

Vervolgprocedure / voortgang:

Wij hopen u met deze Statenbrief voor dit moment voldoende geïnformeerd te hebben. Desgewenst worden uw Staten op de hoogte gehouden van de voortgang in de gezamenlijke aanpak natuurbrandbeheersing voor de Utrechtse Heuvelrug en landelijke ontwikkelingen.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen